

Milieukeur

- Van Gansewinkel ontwikkelt samen met SMK een duurzaamheidsbarometer 2
- Arnold Heertje: "Milieukeur heeft de toekomst" 2
- Milieukeur voor bluswagens van Saval en Ajax 3
- Meningingen over de dierenwelzijnsmeetlat 4
- Teler Granneman behaalt Milieukeur voor gele en rode uien 5
- Duurzaam Inkopen door de overheid 6
- Menukaart Duurzaam Inkopen Online 6
- Gemeente Wageningen zet Bomenland Schiphorst aan tot behalen Milieukeur 7
- Collegeleden aan het woord 8
- Vanaf 2006 voor € 150 extra Milieukeur bovenop de gouden Milieubarometer 9
- Duurzame sierraden en Milieukeur 9
- Ontwikkelingen 11
- Nieuwe collega's 11

Barometer

Duurzaam Terreinbeheer

- Stuurgroep Implementatie Duurzaam Terreinbeheer opgericht 12
- Barometer Duurzaam Terreinbeheer ook voor waterbedrijven 13
- Brabant Water: "Goed voorbeeld doet volgen" 14
- Eigen logo en website Duurzaam Terreinbeheer 14
- Van de DOB-methode naar de Barometer Duurzaam Terreinbeheer 15

Groen Label Kas

- MIA/VAMIL: eenvoudig en effectief 16
- College van Deskundigen: balans tussen milieu-eisen en haalbaarheid dankzij maatschappelijk draagvlak 17

Europees Ecolabel

- Scandic Sanadome Nijmegen behaalt Europees Ecolabel 18
- Hennes & Mauritz behaalt Europees Ecolabel op babykleding 19
- 'Webbased tool' textiel 19
- Toekenning Europees Ecolabel aan campings 19
- Nederlandse Europees Ecolabel website 20
- Nieuwe collega 20
- Ontwikkelingen 20

De websit van SMK is van nu ook te vinden op: www.smk.nl

Colofon

Redactie: PSZ & vS, Den Haag + SMK

Vormgeving en druk: Drukkerij De Bink, Leiden

Fotografie: Hans Hordijk Fotografie e.a.

Adres: SMK, Postbus 17186, 2502 CD Den Haag

T: (070) 358 63 00 F: (070) 350 25 17

E: info@milieukeur.nl I: www.milieukeur.nl

I: www.smk.nl

Van Gansewinkel ontwikkelt samen met SMK een duurzaamheidsbarometer

Van Gansewinkel, bedrijfsafvaldienstverlener, richt zich op meerdere manieren op maatschappelijk verantwoord ondernemen. Naast het goede werk dat ze verrichten voor de Stichting Lezen & Schrijven, gaan ze zich nu nog meer richten op duurzaamheid door bij te dragen aan een duurzaamheidsbarometer voor bedrijfsafvaldiensten. "Er zijn natuurlijk al diverse internationale kwaliteitssystemen zoals Global Reporting Initiative (GRI). Wij willen dan ook dat de duurzaamheidsbarometer die we samen met SMK ontwikkelen aansluit bij reeds bestaande kwaliteitssystemen in binnen- en buitenland", aldus Frans Beckers, secretaris van de Raad van Bestuur van de Van Gansewinkel Groep.

[Lees verder op pagina 2 >](#)

Job Verheijden, Evides, RIWA-Maas/Meuse

Job Verheijden is Directeur Strategie en Beleid bij Evides Waterbedrijf. Evides is het waterbedrijf voor de regio Rotterdam en Zeeland. Het bedrijf kenmerkt zich in de watersector als oppervlaktewaterbedrijf (rivierwater) in tegenstelling tot grondwaterbedrijven. Evides heeft Verheijden vrijgemaakt om directeur te worden van RIWA-Maas/Meuse, een internationale vereniging van rivierwaterbedrijven.

[Lees verder op pagina 12 >](#)

MIA/VAMIL: eenvoudig en effectief

Hoe kun je als overheid stimuleren dat bedrijven investeren in milieuvriendelijke technologie? Begin negentiger jaren bedacht toenmalig staatssecretaris Vermeend van Financiën daartoe de MIA- en VAMIL-regeling (Milieu-InvesteringsAftrek c.q. Vervroegde Afschrijving Milieu-investeringen). Na vijftien jaar kan de balans worden opgemaakt: het zijn succesvolle instrumenten. Rob Walinga (SenterNovem): "Vooral investeringen in de milieuvriendelijke Groen Label Kassen zijn populair."

[Lees verder op pagina 16 >](#)

Scandic Sanadome Nijmegen behaalt Europees Ecolabel

Scandic Sanadome Nijmegen, onderdeel van de Hilton-keten, heeft op 1 juli 2005 het Europees Ecolabel behaald. Op dit moment hebben 25 hotels in Europa het Europees Ecolabel verworven, waarvan zes in Nederland. Scandic Sanadome Nijmegen is hiermee één van de voorlopers in de toeristische sector in Nederland.

[Lees verder op pagina 18 >](#)

Van Gansewinkel ontwikkelt samen met SMK een duurzaamheidsbarometer

Van Gansewinkel, bedrijfsafvaldienstverlener, richt zich op meerdere manieren op maatschappelijk verantwoord ondernemen. Naast het goede werk dat ze verrichten voor de Stichting Lezen & Schrijven, gaan ze zich nu nog meer richten op duurzaamheid door bij te dragen aan een duurzaamheidsbarometer voor bedrijfsafvaldiensten. "Er zijn natuurlijk al diverse internationale kwaliteits-

systemen zoals Global Reporting Initiative (GRI). Wij willen dan ook dat de duurzaamheidsbarometer die we samen met SMK ontwikkelen aansluit bij reeds bestaande kwaliteitssystemen in binnen- en buitenland", aldus Frans Beckers, secretaris van de Raad van Bestuur van de Van Gansewinkel Groep.

Triple P

GRI is een wereldwijd bekende en opererende organisatie die richtlijnen publiceert voor duurzaamheidsverslaglegging. GRI richt zich op triple P: Planet, People, Profit. Van Gansewinkel wil dat de duurzaamheidsbarometer naadloos aansluit op de richtlijnen van GRI. Beckers: "De Van Gansewinkel Groep heeft circa 4.000 mensen in dienst en is actief in acht landen (Benelux, Frankrijk, Polen, Tsjechië, Portugal en Engeland). Wij zijn dus niet gebaat bij allerlei verschillende nationale kwaliteitssystemen naast elkaar. Er moet één internationaal systeem komen. We zullen dat systeem eerst in Nederland toepassen en dan uitrollen naar de andere landen waar we actief zijn.

Wij hanteren GRI al bij de structurering van ons Jaarverslag. GRI richt zich op de totale bedrijfsvoering, o.a. op milieuaspecten, sociale aspecten en veiligheid. GRI is opgesteld voor alle typen bedrijven. De slag die we met SMK moeten maken is het vertalen van GRI naar een duurzaamheidsbarometer voor bedrijfsafvaldiensten."

Benchmark en marketinginstrument

"Wij zien twee doelen voor de duurzaamheidsbarometer. Ten eerste is het een middel om intern te kunnen beoordelen hoe duurzaam onze activiteiten zijn, een soort benchmark dus. Ten tweede willen we de barometer gebruiken om in de markt te laten zien dat wij ons bedrijfsproces zo duurzaam mogelijk inrichten. Wij willen graag een lange termijnrelatie met onze klanten. We zijn niet geïnteresseerd in het ophalen van zoveel mogelijk tonnen afval en het maken van zoveel mogelijk kilometers. Wij claimen een adviseursrol. Hoe ontstaat afval? Hoe kan het worden voorkomen? Hoe wordt afval aan-geleverd? Wordt het voldoende gescheiden? Biedt het bedrijfsproces mogelijkheden om tot afvalpreventie te komen? Zijn er grond- of afvalstoffen die bij andere bedrijven kunnen worden ingezet? Hoe en bij welke partijen laten we het afval verwerken? Kunnen we van afval brand- of grondstoffen maken? Dat zijn vragen waar we voor grote klanten een antwoord op proberen te vinden door hun bedrijfsproces grondig te analyseren. En dat wordt door onze klanten gewaardeerd. We nemen duurzaamheid al 40 jaar mee in onze contacten met klanten en met behulp van de duurzaamheidsbarometer hopen we dat de komende 40 jaar nog beter te doen."

Arnold Heertje: "Milieukeur heeft de toekomst"

Milieukeur groeit nog elk jaar. De afgelopen dertien jaar heeft het zich in een aantal branches en productengroepen een vaste plaats verworven. Toch is Milieukeur in veel opzichten zeker nog geen standaard. Welke toekomst heeft een keurmerk als Milieukeur eigenlijk, kun je je daarom afvragen. We legden die vraag voor aan de econoom professor Arnold Heertje.

Weinig economen hebben zo'n grote naamsbekendheid als professor Arnold Heertje. Zijn leerboek "De kern van de economie" heeft inmiddels voor vele generaties gefungeerd als eerste degelijke en begrijpelijke kennis-making met de economie. In de tientallen drukken van dat basisboek, maar ook in zijn talloze andere publicaties heeft Heertje zich altijd laten kennen als iemand die economie bij uitstek beschouwt als een sociale weten-

schap. Niet als een exacte wetenschap, zoals veel economische hogepriesters het graag voorstellen. De kern van de economie is volgens hem dat het gaat over mensen, en over de manier waarop zij omgaan met het verschijnsel schaarste. Heertje is een gepassioneerde econoom. Een wetenschapper, maar één voor wie zijn onderwerp hem echt ter harte gaat. Ook al is hij inmiddels ruim 70 jaar, nog altijd is hij verbonden aan de Universiteit van Amsterdam en actief op tal van andere fronten. Al een halve eeuw doceert hij. In de collegezalen, maar ook in de samenleving. Als lid van commissies of als spreker tijdens congressen, steeds levert hij een bijdrage waaruit een grote persoonlijke betrokkenheid spreekt.

De gezichten van kwaliteit

Tegendraads is Heertje met regelmaat. Wie van een bejaarde professor enige bedaagdheid verwacht, zal

daarbij soms zeker de wenkbrauwen optrekken. Zijn heftigheid is echter altijd 'to the point'. Zijn argumentatie is namelijk altijd open, glashelder en vooral: terzake kundig. Hoe kijkt hij aan tegen een keurmerk als Milieukeur?

Heertje: "Ik zie daar heel veel brood in. Die uitspraak is een logische uitkomst van een eenvoudige redenering. Ga maar na: consumenten kennen al geruime tijd steeds meer waarde toe aan de kwaliteit van producten. En kwaliteit is dan eerst: dat een product de functionele eigenschappen heeft waardoor het voldoet aan de behoefte waarvoor het is bedoeld. Maar in toenemende mate gaan in de preferenties van consumenten ook aspecten meespelen die niet met het product zelf te maken hebben.

Gezondheid, milieubehoud, arbeidsomstandigheden tijdens de productie, om er een paar te noemen. Dat is echt een brede tendens, en bepaald geen modeverschijnsel. Die preferenties vertalen zich in de markt in een toenemende vraag naar producten die kunnen voldoen aan ook die aspecten van kwaliteit. Dat is dan ook de elegantie van de markt. Regelgeving van de overheid die dezelfde doelen nastreeft werkt door bureaucratie, verkokering en andere oorzaken vaak veel minder snel en effectief.

In dat hele veld kan Milieukeur voor consumenten een lichtend richtsnoer zijn. Het scheidt immers de bokken

van de schapen aan de kant van de productie. Het maakt een duidelijke keuze op een eenvoudige manier mogelijk."

Gegarandeerde toekomst

Verwacht Heertje dat die markt voor producten met een keurmerk als Milieukeur zal toenemen? Heertje: "Zeker. Bedrijven moeten steeds meer hun best doen om zich te onderscheiden. Een bedrijf dat denkt op lange termijn, stelt zich noodgedwongen de vraag: 'wat is mijn corporate imago nu en hoe wil ik dat de samenleving en de consument mij ziet?' En een van de manieren waarop zij zich kunnen profileren is milieu. Zeker voor Europese bedrijven is het verstandig om daar goed over na te denken. Het is immers absurd om te denken dat zij met bedrijven uit China en de VS kunnen concurreren als het puur gaat om kwantiteit en kosten. Dat verliezen ze gegarandeerd. Ze moeten het daarom zoeken in kwaliteit. En vervolgens zul je de consument duidelijk moeten maken dat je echt gegarandeerd die hogere kwaliteit levert, waarvoor dan ook een hogere prijs gerechtvaardigd is. Dat is voor Europese bedrijven de manier om te overleven.

Om die koers te gaan varen zal tijd, energie en inzet vergen, maar het moet en dus zal het zeker gebeuren."

Milieukeur voor bluswagens van Saval en Ajax

In 1999 behaalden Saval en Ajax al Milieukeur voor 6- en 9-liter blussers. Dit jaar hebben beide producenten ook Milieukeur behaald op hun verrijdbare schuimwagens ofwel bluswagens. Deze hebben een inhoud van 45 of 50 liter en worden ingezet bij branden, die met kleinere blussers niet kunnen worden bestreden. In een reactie op het behalen van Milieukeur benadrukken zowel Saval als Ajax dat hun klanten veel waarde hechten aan Milieukeur.

Wim Kwakkenbos, productmanager bij Saval:

"Wij hebben veel soorten afnemers voor onze 45-liter schuimblussers. Onder andere de voedingsmiddelenindustrie, farmaceutische bedrijven, verfspuiterijen en de chipindustrie. Kenmerk van deze afnemers is dat het om schone industrie gaat, men wil dan ook gebruik maken van schoon blusmiddel, dus blusmiddel dat relatief weinig vervuiling oplevert. Vanaf 1990 heeft er een

verschuiving plaatsgevonden van bluspoeder naar blusschuim. De eerste blusschuimen bevatten heel veel fluor en dat hoopt zich op in het milieu. In 1999 stelde SMK criteria op voor blusschuim. Wij hebben onze 6- en 9-liter blussers meteen aangepast en hebben voor beide blussers Milieukeur behaald. Het aanpassen van de bluswagens heeft een aantal jaren gekost, omdat het hele product moest worden veranderd."

"Je hebt als je producten op de markt brengt de verantwoordelijkheid voor wat je verkoopt. Het fluor uit fluorhoudende schuimen hoopt zich op in het milieu en dat levert echt een lange termijn probleem op, daar willen wij niet aan bijdragen. Professionele gebruikers zoals overheden en ziekenhuizen zijn vaak erg gevoelig voor milieuaspecten. Het aanvragen van Milieukeur doen wij daarom niet alleen uit milieuovertuigingen, ook marketingoverwegingen spelen natuurlijk een rol. Het mooie

Saval schuimwagen in actie

Ajax schuimwagen

van SMK vind ik dat het geen hemelbestormers zijn: ze stellen eisen die daadwerkelijk een verbetering opleveren voor het milieu, maar het zijn tegelijkertijd eisen die in de markt realiseerbaar zijn.”

Ron Pieters, coördinator productmanagement bij Ajax Brandbeveiliging:

“Een aantal jaren geleden behaalden wij Milieukeur voor onze kleine blussers. We zijn er trots op dat we dit nu ook voor onze 50-liter schuimwagen hebben. Hiermee bieden we onze klanten, die een bluswagen nodig hebben in hun hal of magazijn, een milieuvriendelijk alternatief. Wij hechten grote waarde aan het bieden van een keuze. Gelukkig merken we steeds vaker dat onze klanten net zoveel waarde hechten aan het zorgen

voor het milieu als wij zelf. Met dit Milieukeur geven wij aan dat er minder dan 0,07% fluortensiden in ons schuim zit”.

“Wij hebben destijds Milieukeur aangevraagd, omdat wij hiermee aan onze klanten kunnen vertellen dat deze blussers daadwerkelijk minder milieuschade opleveren. Een onafhankelijk keurmerk geeft natuurlijk extra zekerheid. Het was ons bekend dat de traditionele brandblusmiddelen milieuverontreiniging opleveren van het oppervlakte- en grondwater. Wij zijn toen producten gaan ontwikkelen die minder belastend zijn. In het begin was de 'bluskwaliteit' echter ook lager. Ik durf te zeggen dat de kwaliteit van de huidige generatie blussers die voorzien zijn van Milieukeur-blusschuim net zo hoog is als die van blussers met standaardschuim. Wij bij Ajax proberen overal waar we kunnen het milieu minder te belasten. Zodra het kan, doen we het. En onze klanten letten er op. Bijna de helft van onze klanten vraagt zelf naar Milieukeur. Zo geven de Ministeries van Defensie en van Verkeer en Waterstaat en een aantal grote banken de voorkeur aan milieuvriendelijke brandblustoestellen.”

Meningen over de dierenwelzijnsmeetlat

Wat is de dierenwelzijnsmeetlat?

Op 1 september 2005 is de dierenwelzijnsmeetlat ingegaan voor varkenshouderijen. Naast eisen op milieugebied worden er door SMK nu ook eisen gesteld op het gebied van het welzijn van varkens. De Animal Sciences Group uit Lelystad (onderdeel van Wageningen UR) heeft de meetlat ontwikkeld in samenwerking met Stichting Natuur en Milieu, de Dierenbescherming en De Hoeve. Op de meetlat staan de in de wereld van het dierenwelzijn bekende vijf vrijheden als doel geformuleerd. Het gaat om 'vrijheid van honger en dorst', 'vrijheid van ongemak', 'vrijheid van pijn, verwonding en ziekte', 'vrijheid van angst' en 'vrijheid om natuurlijk gedrag uit te oefenen'. Voor het bereiken van de vijf vrijheden zijn per onderdeel voorwaarden geformuleerd, waarbij het voldoen aan een voorwaarde punten oplevert. Huidige en toekomstige

Milieukeurhouders moeten aan een aantal basiseisen (wettelijke en bovenwettelijke) voldoen en men moet daarboven minimaal 20 punten behalen op de dierenwelzijnsmeetlat. Er zijn ongeveer 60 punten te behalen in het totaal (dat varieert per bedrijfstype), dat wil dus zeggen dat men ongeveer een derde van de totale hoeveelheid punten moet behalen om te voldoen aan de Milieukeurcriteria. De varkenshouderijen kunnen zelf kiezen voor de opbouw van de punten afhankelijk van wat het beste bij de bedrijfsvoering past. De huidige Milieukeurhouders hebben vier maanden - tot 1 januari 2006 - de tijd om te komen tot 20 punten op de meetlat. Voor de zestien varkenshouderijen aangesloten bij De Hoeve betekent dit dat ze elk minimaal 20 punten moeten behalen. Bedrijven die na 1 september 2005 het Milieukeurcertificaat aanvragen moeten gelijk minimaal 20 punten behalen.

Big met staart (foto van de Dierenbescherming)

Stichting Natuur en Milieu, Jerom Remmers:

“Stichting Natuur en Milieu is nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van de dierenwelzijnsmeetlat. SMK en De Hoeve hebben ons benaderd om Milieukeurvarkensvlees te promoten, dat willen we wel, maar we vinden dat de Milieukeurhouders niet alleen moeten voldoen aan criteria op het gebied van milieu, maar ook aan criteria voor dierenwelzijn. Consumenten vinden dierenwelzijn minstens zo belangrijk als het milieu. Vandaar ook dat we al enige tijd bij de varkenshouderijen die aangesloten zijn bij De Hoeve aangedrongen hebben om extra maatregelen te nemen in het kader van dierenwelzijn.”

“Ik ben heel blij dat SMK het zo degelijk heeft opgepakt. De dierenwelzijnsmeetlat is een heel goed instrument om de mate waarin varkenshouderijen zich richten op dierenwelzijn objectiveerbaar te maken. Door 20 punten te behalen op

de meetlat laten varkenshouderijen zien dat ze voldoen aan bovenwettelijke eisen op het gebied van dierenwelzijn. We gaan een jaar proefdraaien met de meetlat om ervaringen op te doen en om te onderzoeken welke eisen haalbaar zijn en welke niet of minder gemakkelijk. Het zou kunnen dat we de puntenverdeling nog moeten aanpassen.”

“De dierenwelzijnsmeetlat is een innovatief systeem en het is een heel goed begin. Alleen varkenshouders die daadwerkelijk veranderingen, die te maken hebben met het welzijn van de varkens, doorvoeren in hun bedrijfsvoering zijn in staat om 20 punten te behalen op de meetlat. Ik hoop dat we na het proefjaar de lat nog wat hoger kunnen leggen. Minister Veerman is op zoek naar een systeem om dierenwelzijn objectiveerbaar te maken. Er is gesproken over een zogenaamd vijf-stippensysteem. Dat houdt in dat op de verpakking van vlees één tot vijf stippen kunnen staan: één stip betekent dat er een beetje rekening is gehouden met dierenwelzijn, vijf stippen betekent dat er heel veel rekening is gehouden met dierenwelzijn. Ik denk dat de dierenwelzijnsmeetlat een heel goed voorbeeld is voor gangbare varkenshouderijen. Het geeft handvaten aan varkenshouderijen hoe ze aan de slag kunnen gaan met dierenwelzijn.”

Dierenbescherming, Bert van den Berg:

“De dierenwelzijnsmeetlat is een eerste stap om met een aantal keuzemaatregelen te gaan experimenteren. Hopelijk kunnen in de nabije toekomst een groot deel van deze maatregelen als minimumeis gesteld worden om het Milieukeurcertificaat te kunnen behalen. Voor Milieukeur moeten de varkenshouders voldoen aan een aantal basis-eisen zoals monitoring op het gebied van gezondheid en men moet 20 punten behalen op de dierenwelzijnsmeetlat. Die eerste 20 punten zouden mijns inziens redelijk gemakkelijk te behalen moeten zijn door de zestien varkenshouderijen van De Hoeve die nu al Milieukeur hebben.”

“Ik denk dat het nog even kan duren voordat men zich echt flink op dierenwelzijn kan gaan onderscheiden. Varkenshouderijsystemen zijn in het verleden vooral vanuit economische belangen ontwikkeld. Die verander je niet van de ene op de andere dag. Het kan dus nog wat tijd gaan kosten om structurele aanpassingen in het belang van het dierenwelzijn door te voeren. De kunst is om een goed optimum te vinden tussen economie en dierenwelzijn. Ik wil wel benadrukken dat de Milieukeur-varkenshouders in mijn ervaring innovatief ingestelde mensen van goede wil zijn. Ik denk dat de kans van slagen bij hen dan ook extra groot is. Veel varkenshouders schieten meteen in de verdediging als je ze maatregelen in het belang van dierenwelzijn aanreikt. Dat is absoluut niet het geval bij de varkenshouders van De Hoeve. Zij denken juist direct mee.”

“De Dierenbescherming vindt 'het niet couperen van de staarten van varkens' een belangrijke maatregel op de dierenwelzijnsmeetlat. Couperen van staarten wordt door varkenshouders preventief gedaan, omdat varkens vaak aan elkaars staart knagen. De krulstaart is een belangrijke indicator voor het welzijn van de varkens. Als varkens

een krulstaart hebben zit het over het algemeen wel goed met het voedsel, het klimaat in de stal en met de afleiding voor de varkens. Deze factoren vergen goed management van de varkenshouders. De Dierenbescherming wil naar een situatie op varkenshouderijen waarbij couperen niet meer nodig is.”

De Hoeve BV, Alex Bikker:

“Ik ben ketenmanager bij De Hoeve. Ik check als interne auditor of de varkenshouderijen wel aan de Milieukeurcriteria voldoen. Het eindoordeel ligt natuurlijk bij de certificatie-instelling. Producentenvereniging De Hoeve heeft bijgedragen aan de totstandkoming van de dierenwelzijnsmeetlat. Twee varkenshouders van De Hoeve zitten in de werkgroep voor de meetlat. Zij kijken voornamelijk of de maatregelen praktisch uitvoerbaar zijn.”

“We gaan een jaar experimenteren met de puntenverdeling op de dierenwelzijnsmeetlat. Tegelijkertijd willen we ons wel onderscheiden op het gebied van dierenwelzijn, dus we stellen ons ten doel om allemaal gelijk 20 punten te behalen. We willen echt iets doen, niet alleen maar experimenteren. Na een jaar zal pas blijken of de Milieukeur-varkenshouders gemiddeld 21 of bijvoorbeeld gemiddeld 30 punten behalen. Ik schat wel in dat iedereen minimaal 20 punten kan halen. We zullen dit jaar gebruiken om de dierenwelzijnsmeetlat verder uit te ontwikkelen.”

“Wij vinden het vanuit De Hoeve heel belangrijk dat SMK en organisaties als de Dierenbescherming en Stichting Natuur en Milieu zijn betrokken bij de dierenwelzijnsmeetlat. En natuurlijk stellen we het ook op prijs dat de varkenshouders er actief bij betrokken zijn. Er worden geen criteria ontwikkeld voor varkenshouders, maar in samenwerking met varkenshouders.”

Teler Granneman behaalt Milieukeur voor gele en rode uien

Granneman heeft sinds 2000 Milieukeur voor rode en witte kool. In 2005 heeft Granneman ook Milieukeur behaald voor gele en rode uien. Ernst Granneman, één van de eigenaren van het bedrijf geeft een toelichting: “Milieukeur heeft ons een contract opgeleverd om uien te mogen leveren aan Groentehof. Dat betekent voor ons meer zekerheid voor de toekomst.”

Eerst kool nu ook uien

“Wij leverden al sinds 1996 kool aan groenteverwerker Groentehof. In 2000 vroeg Groentehof ons of we rode en witte kool volgens de criteria van Milieukeur wilden gaan telen. Dat hebben we gedaan. Met de uien is het anders gelopen. In 2004 hadden we voor het leveren van uien een contract met een andere groenteverwerker. Deze teelde zelf ook uien en alleen als ze te kort kwamen konden wij uien leveren. Ik heb eind vorig jaar aan Groentehof gevraagd of zij onze uien wilden afnemen als we Milieukeur zouden behalen voor gele en rode uien. Dat wilden ze, dus hebben we ook voor onze uien gekozen om te telen volgens de Milieukeurcriteria.”

Milieukeur

“Wij proberen met Milieukeur toegevoegde waarde te geven aan onze producten. De kostprijs voor uien met Milieukeur ligt iets hoger, maar het lukt ons toch om voor een redelijke prijs te telen. Het voeren van Milieukeur

vergt niet veel extra werk. We moeten in het voorjaar grondmonsters nemen om de hoeveelheid stikstof, fosfaten en mineralen te meten. En we moeten bedrijfsbreed van alle gewassen de bemesting en besputtingen bijhouden. Aan de hand van de verschillende oppervlakten per gewas zijn namelijk limieten gesteld aan de hoeveelheden stikstof, fosfaten en mineralen die in de grond mogen zitten. Wij vinden de extra inspanningen de moeite waard, omdat we nu ook voor onze uien een contract hebben gekregen bij Groentehof.”

Duurzaam Inkopen door de overheid

Tweede-Kamerlid Ger Koopmans (CDA) heeft eind juni 2005 een motie ingediend naar aanleiding van het debat over Afval en Duurzame bedrijfsvoering. Staatssecretaris Van Geel van het Ministerie van VROM had als doelstelling gesteld dat de rijksoverheid in 2010 bij 50% van de rijksaankopen duurzaamheid als zwaarwegend criterium moet meenemen. In de motie pleit Koopmans voor een hoger ambitieniveau. In een reactie op zijn motie zegt Koopmans het volgende: "Ik vond het voorstel dat er lag echt slappe hap. Ik vind dat de overheid duurzaamheid bij 100% van de rijksaankopen als zwaarwegend criterium moet laten meewegen in 2010. Dan heb je als overheid niet alleen een grote mond, maar dan doe je ook echt

wat. Staatssecretaris Van Geel heeft de motie zelfs enigszins aangescherpt. De afspraak tussen het kabinet en de Kamer is nu, dat overheden moeten melden wanneer er niet duurzaam is ingekocht. Duurzaamheid moet dus worden meegenomen als zwaarwegend criterium en als dat niet is gebeurd moet dat worden gemeld aan de Kamer. Ik begrijp natuurlijk ook wel dat er legitieme redenen zijn om duurzaamheid minder zwaar te laten wegen bij bepaalde producten. Raketten moeten voornamelijk precies zijn, duurzaamheid is van ondergeschikt belang. En bij de aankoop van de auto van de Minister-president is de beveiliging van de auto een zwaarwegender criterium dan bijvoorbeeld zuinigheid."

Menukaart Duurzaam Inkopen Online

SenterNovem heeft in samenwerking met SMK de Menukaart Duurzaam Inkopen ontwikkeld om overheidsinkopers een instrument te geven om duurzaamheid een rol te laten spelen bij inkoopprocessen. De menukaart is eind juli 2005 gepubliceerd en te vinden op de website van SenterNovem. Er worden voor een aantal productgroepen (zowel non-food als agro/food) op drie niveaus duurzaamheidscriteria omschreven. De niveaus zijn 'actief', 'voorlopend' en 'innovatief' (oplopend in duurzaamheidsniveau). Martien Vromans, inkoopmanager bij Bureau Inkoop en aanbestedingen Zuidoost-Brabant (BIZOB) in Deurne zegt dat de inkopers van zijn organisatie de kaart zeker actief zullen gaan gebruiken: "Ik zie de menukaart zondermeer als een ondersteunende tool voor onze inkopers."

BIZOB

Vromans: "BIZOB is een stichting die eind 2003 is opgericht door tien kleinere gemeenten rondom Eindhoven en Helmond. Het doel van de stichting is om gezamenlijk inkoop- en aanbestedingsprocedures te doorlopen en de inkoopfunctie te professionaliseren. Het is geen commercieel bureau, we zijn een onderdeel van de gemeenten. In januari 2005 zijn er vier gemeenten bijgekomen. We zijn procesbegeleider voor Inkoop en Aanbestedingen van bijvoorbeeld facilitaire zaken en civieltechnische zaken zoals wegen en bruggen. Vaak is de inkoopfunctie versnipperd aanwezig binnen gemeenten. Wij bundelen de inkoopfunctie door een inkoop op locatie naar te zetten en die als procesbegeleider te laten fungeren. Door samen te werken binnen de gemeenten kunnen we een aantal inkooptrajecten bundelen. Aanbestedingen doen we vaak voor alle 14 gemeenten tegelijk, dat werkt kostenbesparend en het levert schaalvoordelen op."

Papier

"In 2004 hebben we bijvoorbeeld de inkoop van papier en kantoorartikelen voor tien gemeenten gebundeld. Bij een gezamenlijk inkooptraject is het volume natuurlijk veel groter en dus is het interessanter voor aanbieders. In de regel leidt dat tot een lagere prijs. Het eindresultaat is dat deze tien gemeenten nu dezelfde leverancier hebben voor papier, voor dezelfde prijs en dezelfde randvoorwaarden. In het programma van eisen, ook wel het bestek genoemd, nemen we steeds meer duurzaamheidscriteria op. Voor papier eisen we o.a. FSC-keurmerk en de Nordic Swan. Ik denk dat ons ambitieniveau voor papier ongeveer overeenkomt met het voorlopende niveau van de menukaart."

Handig instrument

"De menukaart is een handig instrument voor inkopers. Wij kunnen de kaart heel goed gebruiken in startgesprekken met de zogenaamde materiedeskundigen zoals medewerkers van de facilitaire dienst. Vaak hebben materiedeskundigen een wat beperkte visie. Men let bijvoorbeeld alleen op prijs of op het gemak van gedurende lange tijd zaken doen met dezelfde leveranciers. Met de menukaart in de hand kunnen we materiedeskundigen overtuigen om ook duurzaamheid als zwaarwegend criterium mee te nemen. Ik ga er zeker voor zorgen dat inkopers die we op locatie hebben een uitdraai van de menukaart in hun koffer hebben. Het sluit goed aan bij de professionaliseringsslag die onlangs heeft plaatsgevonden. Dankzij de bundeling en de ondersteuning die de inkopers op locatie bieden, wordt er in de 14 deelnemende gemeenten zorgvuldiger en efficiënter ingekocht."

Trend

De laatste jaren is het inkoopproces bij gemeenten in onze regio veranderd. We nemen nu in de bestekken of programma's van eisen een paragraaf op over milieu en duurzaamheid. We vragen bijvoorbeeld aan de leveranciers hoe ze om gaan met verpakkingen en/of bepaalde verpakkingen worden teruggenomen. We letten ook op zaken als uitstoot of energieverbruik. Deze onderdelen nemen we mee in de beoordelingen. Ik denk dat het een trend is dat gemeenten in toenemende mate gaan letten op duurzaamheidscriteria."

BIZOB

De volgende 14 gemeenten zijn verenigd in BIZOB: Deurne, Asten, Someren, Waalre, Son en Breugel, Bergeijk, Eersel, Oirschot, Bladel en Reusel de Mierden. In 2005 zijn Cranendonck, Heeze-Leende, Gemert-Bakel en Nuenen erbij gekomen.

Menukaart Duurzaam Inkopen

De menukaart bevat de volgende producten, diensten en werken: bedrijfskleding, betonproducten, catering, dienstauto's, drukwerk, energie, groen en verhardingen, hydraulische oliën, ICT-hardware, openbare verlichting, OV-busvervoer, papier en schoonmaak. De complete menukaart is te vinden op www.senternovem.nl/duurzaaminkopen/menukaart_DI/index.asp.

Gemeente Wageningen zet Bomenland Schiphorst aan tot behalen Milieukeur

7

Johan Saleming is senior medewerker bij de afdeling Beheer Openbare Ruimte van de Gemeente Wageningen en binnen deze functie ook projectleider Barometer Duurzaam Terreinbeheer. De Gemeente Wageningen heeft in september 2005 Milieukeur - het gouden niveau van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer - behaald. Dat heeft ook consequenties voor de toeleveranciers van de gemeente. Bomenland Schiphorst BV uit Bennekom wacht niet af, maar gaat zelf ook Milieukeur aanvragen.

Saleming: "Wij hebben een signaal afgegeven richting de kweker. We hebben als gemeente Milieukeur behaald, dat betekent dat er ook eisen worden gesteld aan het groen. Dit moet geteeld worden volgens Milieukeurcriteria. Wij betrekken al het plantmateriaal bij Bomenland Schiphorst, dus niet alleen laan- en parkbomen, maar ook heester-materiaal. Ik heb een gesprek gehad met Jan Huiberts van Bomenland Schiphorst en hij heeft zijn conclusies getrokken. Ik vind het een goede zet, dat Huiberts onmiddellijk heeft besloten om Milieukeur te gaan behalen. Hij heeft mij verzekerd, dat dat op korte termijn gaat lukken, omdat Bomenland Schiphorst nu al aan bijna alle criteria voldoet. Het zal waarschijnlijk weinig extra investeringen vergen."

"Er zijn natuurlijk meerdere kwekers in den lande, dus we vragen altijd meerdere offertes aan. Bomenland Schiphorst heeft de laatste jaren bij ons geleverd, omdat bij iedere offerteaanvraag bleek dat het een betrouwbare

en kwalitatief goede kweker is. Wij wisten al dat Bomenland Schiphorst kweekt op een manier waarbij het milieu minimaal wordt belast. De kwaliteit van het groenmateriaal is goed, de kosten zijn wel wat hoger. Omdat wij als gemeente Milieukeur hebben behaald, nemen we iets hogere kosten voor lief, als we maar de garantie hebben dat de planten en bomen op een milieuvriendelijke wijze zijn gekweekt. Wij gaan voor Milieukeur, we zijn er klaar voor. Dat signaal hebben we neergelegd bij Jan Huiberts en hij heeft het goed opgepikt."

Uitreiking Milieukeurcertificaten tijdens Demodagen Recreatie en Groen

Op donderdag 15 september jl. heeft mevrouw A. Moons, Gedeputeerde van Noord-Brabant, het Milieukeurcertificaat uitgereikt aan een vijftal boomkwekers. De uitreiking vond plaats tijdens de 'Demodagen Recreatie en Groen' in het Nationaal Sportcentrum Papendal. De boomkwekers stonden met een gezamenlijke stand op de beurs. De gelukkigen zijn: Boomkwekerij De Spankert in Boxtel, Boomkwekerij J. van Oort in Hilvarenbeek, Boomkwekerij Denissen in Zundert, Koninklijke Kweker Alphons van der Bom in Oudenbosch en De Jong van Laarhoven in Boxtel.

Boomteelttechniekdagen in Haaren: voeling met de praktijk

Op 22 en 23 juni 2005 was SMK met een stand aanwezig op de vakbeurs Boomteelttechniekdagen. Hoewel dit vooral een beurs was over de technische aspecten van de teelt van laan- en parkbomen, heeft SMK toch deelgenomen aan deze beurs. De reden hiervoor is dat SMK graag voeling met de praktijk wil houden en op de hoogte wil blijven van de (technische) ontwikkelingen in de boomteeltsector.

De beurs was georganiseerd op het bedrijf van M. van de Oever te Haaren. De locatie en het (hete) weer hebben deze beurs tot een groot succes gemaakt. Uit gesprekken met boomkwekers kunnen we opmaken dat er bij kwekers interesse is in Milieukeur. Ook internationaal was er aandacht voor bomen met Milieukeur.

De Milieukeurcriteria voor bomen zijn ook opgenomen in de Menukaart Duurzaam Inkopen voor overheden, die door SenterNovem (in samenwerking met SMK) ontwikkeld is (zie ook elders in deze nieuwsbrief). Dit kan interessante kansen bieden voor boomkwekers.

Collegeleden aan het woord

Tijdens het proces van het ontwikkelen van Milieukeur-criteria en meer recent van duurzaamheidscriteria zorgen de Colleges van Deskundigen voor het maatschappelijk draagvlak van de criteria. De laatste jaren heeft er een aantal veranderingen plaatsgevonden. Steeds vaker blijkt dat er vanuit de markt behoefte is aan getrapte of meer flexibele certificeringssystemen zoals de Barometer Duurzaam Terreinbeheer en de Dierenwelzijnsmeetlat. Last but not least: in augustus 2005 vond de honderdste vergadering plaats van het College van Deskundigen agro/food. Genoeg reden dus voor een terugblik met twee leden van de Colleges van Deskundigen.

Jo Ottenheim, Collegelid agro/food

“Sinds een jaar of vier zit ik in het College van Deskundigen agro/food. Ik vertegenwoordig LTO Nederland, waar op dit moment nogal wat organisatorische perikelen spelen. Terugkijkend vind ik dat SMK nogal lang heeft voortgeborduurd op de aanpak die men in eerste instantie had gekozen, namelijk het opstellen van gedetailleerde criteria voor producten en diensten. In mijn visie moet SMK van Milieukeurcriteria naar duurzaamheidscriteria en daar probeer ik als College-lid aan bij te dragen. Bij LTO Nederland houd ik me bezig met het gewasbeschermingsbeleid en het terugdringen van emissies. Ik merk dat ik bij SMK vooral kijk naar de uitgangspunten die leiden tot bepaalde criteria. Ook denk ik dat SMK in het begin onvoldoende heeft uitgedragen dat zij zich richten op de koplopers, dus op de 10% beste bedrijven op milieugebied. Voor veel bedrijven betekent certificering vaak dat men extra kosten maakt, de kleine bedrijven kunnen die helaas niet gemakkelijk in de markt terugverdienen.”

“Het feit dat SMK zich nu meer neerzet als platform voor duurzaamheidscriteria dan als organisatie die Milieukeurcriteria ontwikkelt, vind ik een hele goede zaak. Die slag had mijns inziens best eerder gemaakt mogen worden. Toch moet ik hierbij gelijk een kanttekening maken. Het risico van een platform is weer dat het associaties oproept van een praatgroep en daar hebben we er al genoeg van. Aan de platformfunctie moet wel degelijk iets 'hards' en concreets zoals certificering worden gekoppeld. Ik geloof dus sterk in de combinatie van beiden, dus òn een platform òn een organisatie die duurzaamheidscriteria ontwikkelt. Ook de uitbreiding naar gelaagde systemen, zoals de Barometer Duurzaam Terreinbeheer, vind ik een goede stap. Als LTO Nederland worden we geacht om draagvlak te houden en te verbreden voor dit soort ontwikkelingen. Wij zijn een doorgeefluik richting SMK, we vertellen wat onze achterban wel of niet haalbaar vindt. En natuurlijk zijn we ook omgekeerd een doorgeefluik naar onze achterban.”

Hans Burgers, Collegelid non-food

“VNO/NCW is bij de oprichting van SMK gevraagd om een afgevaardigde te sturen naar het College van Deskundigen non-food. Ik heb die taak toen op mij genomen en vervul deze nog steeds. Ik moet zeggen dat mijn functie in het begin heel defensief is geweest. VNO/NCW was niet voor Milieukeur, als we al een keurmerk wilden, dan liever een Europees of beter nog, een keurmerk waarin zoveel mogelijk aspecten van een product zouden worden meegenomen. VROM ging toen toch door met de oprichting van SMK. Onze insteek was: 'Het bedrijfsleven is niet voor een nationaal Milieukeur, maar we werken toch mee, omdat we er op toe willen zien dat er geen vreemde eisen worden gesteld aan producten of diensten'.”

“In het begin kreeg ik alleen maar kritiek van mijn achterban, men vond de eisen vaak te streng. Ook bleek in de loop van de jaren dat maar weinig bedrijven Milieukeur aanvroegen en zeker geen multinationals. Langzamerhand ontdekten we echter dat de criteria wel door het bedrijfsleven worden gehanteerd om producten aan te toetsen. Eerst waren de motieven zuiver defensief: 'Als de concurrent het aanvraagt wil ik er ook aan kunnen voldoen'. Later omdat productverbetering op milieuaspecten steeds belangrijker werd.”

“Uit de markt hoorden we terug dat veel bedrijven het grootste deel van het proces doorliepen, met uitzondering van de laatste stap: het aanvragen van Milieukeur. Bedrijven betalen voor certificering een omzetafhankelijke bijdrage. De kosten spelen vaak een doorslaggevende rol om niet over te gaan tot certificering. Maar goed, we kunnen het niet bewijzen, maar we denken dat veel producenten wel degelijk rekening houden met Milieukeurcriteria en de producten daadwerkelijk aanpassen op basis van de criteria. Het bedrijfsleven vindt de Milieucriteria nuttig en ook de uitbreiding naar duurzaamheidscriteria vindt men een goede stap. In ieder geval is gebleken, dat er behoefte is aan een onafhankelijke deskundige organisatie die de criteria opstelt. Door deze verandering in de houding van het bedrijfsleven ten aanzien van Milieukeur is mijn rol natuurlijk ook veranderd. Je kunt zeggen van defensief naar pro-actief.”

“Terugkijkend kun je ook stellen dat de 'strijd' tussen milieuoorganisaties en het bedrijfsleven eigenlijk is meegevallen. In de meeste gevallen is het gelukt om tot consensus te komen. Op één punt na overigens: pvc. Milieuoorganisaties vinden dat pvc helemaal uit producten moet verdwijnen. Het bedrijfsleven zegt dat er zoveel is verbeterd aan pvc, dat het nu een goed product is. Die controversie is nooit opgelost. Milieukeur heeft wel een oplossing gevonden: bij kortdurende toepassingen, dus producten die meteen in het afval terecht komen, bijvoorbeeld verpakkingsmateriaal, is pvc niet toegestaan. Bij langdurige toepassingen, zoals meubilair, valt 5% van het materiaal niet onder de Milieukeurcriteria.”

“Als ik kijk naar de toekomst van SMK, dan denk ik dat SMK zich minder moet richten op haar rol als Milieukeurinstelling. De vraag naar duurzaamheidscriteria zal alleen maar toenemen. SMK moet daar aan tegemoet komen en zich steeds duidelijker gaan gedragen en profileren als platform voor duurzaamheidscriteria.”

Vanaf 2006 voor € 150 extra Milieukeur bovenop de gouden Milieubarometer

Het gouden niveau van de Milieubarometer voor verblijfsrecreatie en voor hotels is gekoppeld aan het nationale milieukeurmerk Milieukeur. Milieukeur staat onder toezicht van de Raad voor Accreditatie (RvA) om de onafhankelijkheid te waarborgen. De Stichting Keurmerk Milieu, Veiligheid en Kwaliteit (Stichting KMKV), beheerder van de Milieubarometer, heeft in 2000 voor deze koppeling gekozen om de promotiewaarde van het branche-eigen keurmerk te vergroten en de eenduidigheid voor de consument te bevorderen. Aan de koppeling zijn meerkosten verbonden vanwege de RvA, maar er is ook financieel voordeel. Investeringskosten die nodig zijn om het Milieukeurcertificaat te behalen, komen vanaf 1 januari 2004 in aanmerking voor de MIA- en VAMIL-regeling¹.

Met de komst van het Europees Ecolabel voor toeristische accommodaties en kampeerreinen en het wereldwijd georiënteerde 'Green Key'-initiatief, dat is gelieerd aan de bekende 'Blauwe Vlag', is het aantal keurmerken in de recreatiesector uitgebreid. Dit biedt ondernemers de keus tussen een nationale of een internationale certificatie, of een combinatie van beide. Gecombineerde certificatie kan aantrekkelijker zijn naarmate de gestelde eisen en de controle hierop meer op elkaar aansluiten. Tegen deze achtergrond heeft de Stichting KMKV, na raadpleging van haar achterban, om kostentechnische en administratieve redenen gekozen voor aansluiting bij het internationale 'Green Key'-initiatief en niet voor aansluiting van de Milieubarometer bij Europees Ecolabel. Gevolg van de keuze

van Stichting KMKV is het laten vervallen van de automatische koppeling tussen het gouden Milieubarometerniveau en Milieukeur per 1 januari 2006. Ondernemers kunnen dan zelf kiezen voor een of meerdere keurmerken (Milieukeur, Milieubarometer, Europees Ecolabel, Green Key).

Uit oogpunt van eenvoud en helderheid voor bedrijven heeft SMK besloten om de beide criteriasets van Milieukeur en Europees Ecolabel zoveel mogelijk op elkaar te laten aansluiten, vanuit de gedachte 'one audit, two labels'. Een onafhankelijke certificatie-instelling is verantwoordelijk voor de aanvraag en toekenning van het Milieukeurcertificaat. Voor 2006 blijven de eisen voor verblijfsrecreatie en hotels & conferentiecentra ongewijzigd. Vanaf 2007 zullen voor zowel verblijfsrecreatie als voor hotels & conferentiecentra herziene Milieukeurcertificatieschema's gaan gelden.

Praktisch gaat dit het volgende betekenen voor recreatiebedrijven met Milieukeur. Bedrijven die beschikken over de Milieubarometer kunnen voor 150,- in bezit komen van Milieukeur als zij aan alle Milieukeureisen voldoen. In de volgende nieuwsbrief gaan we nader in de op de gevolgen van het vervallen van de automatische koppeling tussen de gouden Milieubarometer en Milieukeur.

¹ MIA en VAMIL zijn stimuleringsregelingen voor investeringen in milieuvriendelijke bedrijfsmiddelen voor ondernemers. Het gaat om apparatuur die moet worden aangeschaft om aan de Milieukeurcriteria voor milieuvriendelijke producten en diensten te voldoen (exclusief gebouwen).

Duurzame sieraden en Milieukeur

De duurzaamheid van sieraden staat in de belangstelling. Maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven verdiepen zich in de sociale en milieu-effecten van diamant- en grondstofwinning. Met certificering van grondstoffen voor en van de productie van sieraden is internationaal een begin gemaakt. Voor sieraden bestaat echter nog geen duurzaamheidskeurmerk. Met betrokken onderzoekers onderzoekt SMK momenteel of de ontwikkeling van Milieukeurcriteria voor sieraden mogelijk en wenselijk is. Ook wordt gedacht aan een proefproject waarin 'duurzame relatieringen' worden gefabriceerd. Als u belangstelling heeft voor het onderwerp en bij het sieradenproject betrokken wilt worden, neem dan contact op met SMK. In de volgende nieuwsbrief leest u meer over sieraden en Milieukeur (zie ook Ontwikkelingen in deze nieuwsbrief).

Ring van Flamingo

Onderzoek

Autowasininstallaties 'nieuwe stijl'

Voor de becommentariëring van de Milieukeurcriteria 'nieuwe stijl' voor autowasininstallaties wordt een schriftelijke ronde bij wijze van hoorzitting georganiseerd. De eisen zijn van toepassing op carwash, truckwash, mobiele wasinstallaties en poetsbedrijven en zijn gericht op milieu-effecten, arbeidsomstandigheden en kwaliteit. Voor de criteria-ontwikkeling is met de branche-organisaties Bovag en CTP (Carwash, Truckwash en Poetsbedrijven) samengewerkt. Gezamenlijk is een voorstel voor limieten aan energie- en waterverbruik opgesteld. Afronding van de Milieukeurcriteria 'nieuwe stijl' wordt voor het eind van 2005 verwacht.

Barometer Duurzaam AGF-assortiment

Tijdens de eerste vergadering van de begeleidingscommissie voor de "Barometer Duurzaam AGF-assortiment" hebben verschillende (markt)partijen de startnotitie onder de loep genomen. Met de opmerkingen van deze bijeenkomst zullen de nodige aanpassingen gemaakt worden om te komen tot een nieuwe notitie, die tijdens de tweede vergadering van de begeleidingscommissie zal worden besproken. Deze vergadering zal waarschijnlijk eind september/begin oktober 2005 plaatsvinden.

Barometer Duurzame Bloemist en tuincentra

Het AKK-project "Milieukeur op Maat" is eind vorig jaar afgerond. Na overleg met de betrokkenen partijen is besloten om de mogelijkheden te onderzoeken voor het ontwikkelen van de "Barometer Duurzame Bloemist en tuincentra". Begin september 2005 is een eerste opzet besproken met een aantal deskundigen.

Sieraden

Uit het lopende onderzoek kan nog geen conclusie worden getrokken over de haalbaarheid van Milieukeur voor sieraden. Het aanbod van duurzaam geproduceerd goud, zilver en 'duurzame' diamanten afkomstig uit duurzaamheidsinitiatieven in de kleinschalige en groot-schalige mijnbouwsector staat centraal. Bij de winning van grondstoffen valt veel duurzaamheidswinst te behalen, zowel in sociaal als ecologisch opzicht. Voor Milieukeur moet inzicht worden verkregen in de bedrijfs-economische haalbaarheid en de controleerbaarheid van eisen. Eind juni 2005 heeft de tweede vergadering van de breed samengestelde begeleidingscommissie plaatsgevonden. Meer informatie is nodig om een besluit te kunnen nemen over het al dan niet voortzetten van de ontwikkeling van Milieukeurcriteria. Om de levensvatbaarheid van Milieukeur sieraden in de praktijk te onderzoeken wordt gedacht aan een proefproject om het vervaardigen van 'duurzame relatieringen' uit te testen.

Herziening en verlenging van eisen

Decoratieve verven

Voorstellen voor herziening van de Milieukeurcriteria voor decoratieve verven zijn in een schriftelijke ronde bij wijze van hoorzitting voorgelegd aan betrokkenen. Dit najaar wordt een besluit genomen over de herziening van de huidige Milieukeurcriteria, die geldig zijn tot 25 januari 2006. Een belangrijk aandachtspunt voor de herziening is de aansluiting van de Milieukeurcriteria bij de Europees Ecolabelcriteria voor verf. Voor de eisen ten aanzien van bijvoorbeeld vluchtige aromatische koolwaterstoffen, glycolen, zware metalen en de definitie van vluchtige organische oplosmiddelen wordt voorgesteld om aan te sluiten bij de Europees Ecolabelcriteria.

Hotels en conferentiecentra

Het Milieukeurcertificatieschema hotels en conferentiecentra zal met één jaar ongewijzigd worden verlengd tot 1 januari 2007. Op dit moment wordt volop gewerkt aan afstemming van de Milieukeurcriteria met de Europees Ecolabelcriteria voor toeristische accommodaties. Voor de toekomst is ook aansluiting bij de Barometer Duurzame Restaurants een aandachtspunt. Deze Barometer is op dit moment nog in ontwikkeling bij SMK. Voor de komende tijd staat terugkoppeling naar de sector over de aanpassing van de criteria voor hotels en conferentiecentra op de agenda.

Plantaardige producten

Het certificatieschema voor Plantaardige Producten wordt per 1 februari 2006 herzien. Mede vanwege de nieuwe mestwetgeving worden verschillende productgroepen geactualiseerd. Ook uit onderzoek, van onder andere PPO, komen nieuwe inzichten naar voren die goed inpasbaar zijn binnen Milieukeur. Met diverse belanghebbenden wordt overleg gevoerd om de verschillende inzichten die bestaan ten aanzien van de milieueisen voor plantaardige productie in het herziene certificatieschema tot uiting te laten komen.

Toiletvloeistoffen

De huidige Milieukeurcriteria zijn geldig tot 21 januari 2006. Onderzoek is gedaan naar de aansluiting van de huidige criteria bij de Europese Preparatenrichtlijn en bij de 'Strategie Omgaan Met Stoffen' van de overheid. Ook de ontwikkelingen in de eisen van het Duitse milieukeurmerk 'Blauwe Engel' zijn in kaart gebracht. Voorgesteld wordt een beperkt aantal aanvullende eisen op te nemen. Om reacties hierop te krijgen is een schriftelijke ronde bij wijze van hoorzitting georganiseerd.

Verblijfsrecreatie

De huidige Milieukeurcriteria voor verblijfsrecreatie zijn geldig tot 1 april 2006. Besloten is om de beide criteriasets van Milieukeur verblijfsrecreatie en Europees Ecolabel voor Camp Sites/Tourist Accommodations zoveel mogelijk op elkaar te laten aansluiten, om het mogelijk te maken met één keer controleren twee keurmerklabele te verwerven. Een complete koppeling van de eisen blijkt nog niet mogelijk. Zo zal de voor Europees Ecolabel verplichte 22%-duurzame energie-eis een hoge drempel vormen voor veel Milieukeurhouders. Nu de land-schappelijke inpassing van recreatiebedrijven steeds belangrijker wordt, is voorgesteld een beperkt aantal aanvullende optionele criteria voor 'groen en verhardingen' op te nemen, uit te werken in 'bedrijfs-

Ontwikkelingen

natuurplannen'. Momenteel wordt een concept-Milieukeurcertificatieschema opgesteld, dat ook praktisch inzicht geeft in welke aanvullende eisen gelden voor Europees Ecolabel. Uitgangspunt is handhaving van het huidige vereiste aantal optionele maatregelen dat voor Milieukeur doorgevoerd moet worden, met verdere aanscherping bij toekomstige herziening van de eisen. Met Stichting KMKV wordt gesproken over de manier waarop met de sector over de aanpassing van de criteria kan worden overlegd. SMK vindt het belangrijk om van ondernemers te horen wat zij van de aanpassingsvoorstellen vinden, zodat hiermee rekening kan worden gehouden bij de vaststelling van de criteria.

Vis

De Milieukeurcriteria voor levende vis worden per 1 januari 2006 herzien.

Publicatie

Varkens

Per 1 september 2005 is het herziene certificatieschema voor varkens gepubliceerd. De criteria zijn geldig tot en met 1 september 2006.

Inactiveren

Pluimvee

De Milieukeurcriteria voor pluimvee zijn geïnactiveerd.

Toiletpapier en papieren handdoeken

Er zijn geen Milieukeurhouders meer voor deze productgroep. De voormalige Milieukeurhouder heeft het Europees Ecolabel aangevraagd (en verworven) omdat hij zijn producten niet alleen in Nederland, maar ook in een aantal andere Europese landen op de markt brengt. Er is geen zicht op een nieuwe aanvrager voor Milieukeur voor toiletpapier of papieren handdoekjes. SMK heeft daarom besloten om het certificatieschema toiletpapier en papieren handdoeken met ingang van 1 januari 2006 te inactiveren wegens gebrek aan belangstelling uit de markt.

Nieuwe collega's

De afgelopen maanden zijn twee nieuwe projectleiders bij SMK aan de slag gegaan.

Monique van der Gaag was projectleider en onderzoeker bij het praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van de Universiteit van Wageningen. Monique is op 1 juli 2005 bij SMK gestart als projectleider agro/food voor de dierlijke sectoren. Zij is gepromoveerd op salmonella controle in de varkensketen en had daarbij te maken met alle schakels en belanghebbenden van een agrarische productieketen; ook met Milieukeur-varkenshouders.

Jelle de Jong werkte als accountmanager van b-to-b relaties in Groot-Britannië en Scandinavië voor Eosta, een import/export bedrijf in biologische producten. Hij was nauw betrokken bij de ontwikkeling van 'Nature & More', een scoringssysteem voor kwaliteitsproducten. Op 1 augustus 2005 is Jelle bij SMK gestart als projectleider agro/food voor onder andere de Barometer Duurzaam AGF-assortiment, de Barometer Duurzame Bloemist en tuincentra en de Barometer Duurzame Restaurants.

oktober 2005

Nr 47

Job Verheijden, Evides, RIWA-Maas/Meuse

Job Verheijden is Directeur Strategie en Beleid bij Evides Waterbedrijf. Evides is het waterbedrijf voor de regio Rotterdam en Zeeland. Het bedrijf kenmerkt zich in de watersector als oppervlaktewaterbedrijf (rivierwater) in tegenstelling tot grondwaterbedrijven. Evides heeft Verheijden vrijgemaakt om directeur te worden van RIWA-

Maas/Meuse, een internationale vereniging van rivierwaterbedrijven. Evides en andere waterbedrijven in België (o.a. Brussel en Antwerpen) en Nederland (Limburg en Den Haag) betrekken rivierwater uit de Maas als grondstof voor de productie van drinkwater. Deze bedrijven zijn gebundeld in RIWA-Maas/Meuse. Het is voor hen van essentieel belang dat de kwaliteit van het water van de Maas zo goed mogelijk blijft of wordt. Er vinden nogal wat aanslagen plaats op de kwaliteit van het rivierwater o.a. door het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Deze spoelen na gebruik rechtstreeks of via het riool door de RWZI (rioolwaterzuiveringsinstallatie) in het rivierwater.

Daarom is het zuiveringsproces tot betrouwbaar drinkwater tegenwoordig een zeer ingewikkeld proces. Door het terugdringen van de (chemische) vervuiling van ons oppervlaktewater zouden we - op termijn - weer terug kunnen naar een 'normale' zuivering.

Verheijden: "RIWA-Maas/Meuse is voortdurend bezig om de drinkwaterfunctie van oppervlaktewater hoger op de agenda te krijgen in de politiek en bij provincies, gemeenten en waterschappen. Toch sneeuwt het onderwerp vaak onder. De politiek is veel meer gefixeerd op bijvoorbeeld overstromingen. Men realiseert zich echter niet vaak genoeg, dat slechte kwaliteit van het oppervlaktewater de volksgezondheid in gevaar kan brengen. Ik ben gevraagd om voorzitter te worden van de Stuurgroep Implementatie Duurzaam Terreinbeheer. Er moet wel een bepaalde relevantie zijn om een dergelijke functie te aanvaarden. In dit geval klopt het precies. Mijn aandachtsgebieden bij Evides en bij RIWA-Maas/Meuse sluiten goed aan bij de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Verstandig omgaan met chemische bestrijdingsmiddelen vind ik van groot belang. We zullen er mee moeten leven dat we chemische bestrijdingsmiddelen niet van vandaag op morgen kunnen uitbannen. Dat wil niet zeggen dat er spaarzame en verstandige manieren zijn om om te gaan met bestrijdingsmiddelen. Die vind je terug in de Barometer Duurzaam Terreinbeheer."

Stuurgroep Implementatie Duurzaam Terreinbeheer opgericht

De eerste certificaten in het kader van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer zijn uitgereikt. De pilots zijn zo goed als afgerond. Tijd nu om er voor te zorgen dat zoveel mogelijk terreinbeheerders zich gaan bezig houden met duurzaam terreinbeheer. Om dat voor elkaar te krijgen is de Stuurgroep Duurzaam Terreinbeheer in het leven geroepen. Job Verheijden, de kersverse voorzitter van de Stuurgroep, geeft zijn visie op de Barometer Duurzaam Terreinbeheer en op de rol van de stuurgroep.

Onderzoek en dialoog

"Het goede van de ontwikkeling van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer is dat er niet alleen maar geprotesteerd is tegen vervuiling als gevolg van terreinbeheer, maar ook een hoop tijd en geld is gestoken in onderzoek. Minstens zo belangrijk is dat er is geprobeerd en nog steeds wordt geprobeerd om in dialoog te komen met de producenten en de gebruikers van chemische bestrijdingsmiddelen. Wat de gebruikers betreft vind ik dat we ons op termijn niet alleen moeten richten op overheden maar ook op particulieren. Het onkruidbestrijdingsmiddel Round Up kan iedereen bij ongeveer elk willekeurig tuincentrum kopen. Er staat op dat het biologisch afbreekbaar is, maar waterbedrijven vinden sporen ervan zelfs zes

maanden later nog terug in waterbekkens. Daar moet ook de consument zich beter bewust van zijn. Hoe dan ook, in de Europese Kaderrichtlijn Water staat dat in 2015 in principe de goede ecologische en chemische toestand van de wateren moet zijn gerealiseerd en dan kan óók Glyfosaat niet meer in dezelfde mate als heden voorkomen in oppervlaktewater."

De toekomst

"Voor de toekomst ben ik gematigd optimistisch. Tijdens bestuurlijke bijeenkomsten met gemeenten ontmoeten we heel positieve gemeenten zoals Eindhoven en Breda. Zij hebben chemische bestrijdingsmiddelen helemaal uitgebannen. Andere gemeenten zeggen letterlijk dat ze voor de goedkoopste methode gaan en dat als het anders moet het Rijk of de waterschappen dat dan maar moeten financieren. We proberen gemeenten niet alleen te overtuigen van het feit dat onkruid op een duurzame manier moet worden bestreden, maar we proberen ook duidelijk te maken dat het voorkomen van onkruid een belangrijke stap is."

Een hoog rendement is mogelijk

“Ik vind de Barometer Duurzaam Terreinbeheer een zeer goed instrument. Het daagt terreinbeheerders uit om het beter te doen. Het feit alleen al dat de Barometer Duurzaam Terreinbeheer is ontwikkeld, betekent dat men bezig is met dit thema. Wageningen UR speelt een belangrijke rol door veel onderzoek te plegen naar duurzaam terreinbeheer. We weten uit ervaring dat projecten, zoals de Barometer Duurzaam Terreinbeheer, een hoog rendement kunnen opleveren. RIWA-Maas/Meuse ondersteunt bijvoorbeeld ook het project 'Actief Randenbeheer' in Noord-Brabant. In dit project vragen we of men op de randen van de akkers langs waterlopen geen chemische gewasbeschermingsmiddelen wil gebruiken. Het rendement is enorm. Er is 80% minder directe emissie op het oppervlaktewater. In het begin zag men alleen exploitatieverlies als gevolg van het vrijhouden van de randen. Nu is het helemaal ingebakken in de bedrijfsvoering. Boeren zien zelfs een aantal voordelen: Op de randen kan makkelijker worden gedraaid met de voertuigen, het schoonhouden van de walkant is eenvoudiger en ook het afvoeren van producten van de akkers wordt vergemakkelijkt.”

Werven van terreinbeheerders voor de Barometer

“Het is van essentieel belang dat de doelgroep van voldoende informatie wordt voorzien. We gaan met de stuurgroep een aanpak ontwikkelen om gemeenten en andere terreinbeheerders te werven voor certificering volgens de

Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Via gemeenten bereiken we wellicht ook de burgers. Het zou mooi zijn als terreinbeheer volgens de Barometer Duurzaam Terreinbeheer 'ingebakken' raakt in de bedrijfsvoering van gemeenten en andere terreinbeheerders.”

Op woensdag 14 september 2005 zijn in Madurodam de eerste vijf certificaten van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer uitgereikt. De Milieukeurcertificaten (het gouden niveau van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer) zijn uitgereikt aan de Gemeente Wageningen, Gelders Landschap, de wijk Lanxmeer in de Gemeente Culemborg, Gemeente Roerdalen en Brabant Water. Het bronzen niveau van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer was er voor de Gemeente Dordrecht.

foto:
Michelle
Muss

Barometer Duurzaam Terreinbeheer ook voor waterbedrijven

VEWIN, de Vereniging van Waterbedrijven in Nederland, heeft alle waterbedrijven aangeschreven met het verzoek om een intentieverklaring te ondertekenen. In deze verklaring staat dat waterbedrijven zich gaan richten op certificering volgens het gouden niveau van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Dat niveau staat gelijk aan Milieukeur. André Bannink, beleidsmedewerker bij VEWIN: “Milieukeur sluit het beste aan bij de wijze waarop waterbedrijven hun terreinen waarschijnlijk al beheren. Wij hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Dit certificeringssysteem was in eerste instantie bedoeld voor terreinbeheerders zoals gemeenten en provincies. In een later stadium kwam bij ons het besef dat waterbedrijven zelf natuurlijk ook kunnen gaan voor certificering. Waterbedrijven beheren hun eigen terreinen doorgaans op een duurzame manier, zij zijn immers zelf belanghebbende bij zo min mogelijk vervuiling. Brabant Water is gelijk aan de slag gegaan. En niet zonder succes. Op 14 september jl. hebben zij als eerste waterbedrijf in Nederland het Milieukeurcertificaat uitgereikt gekregen.”

Verantwoord gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen

“Wij willen dat terreinbeheerders verantwoord omgaan met chemische bestrijdingsmiddelen, zodat waterbedrijven daar zo weinig mogelijk last van ondervinden. We hebben helaas geconstateerd dat er door budgetdruk bij gemeenten een omgekeerde trend is ontstaan: enkele gemeenten die het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen hadden afgezworen, gaan er toch weer gebruik van maken. Dat is ons een doorn in het oog. Waterbedrijven worden al lange tijd geconfronteerd met vervuiling van rivierwater door onkruidbestrijdingsmiddelen. Vaak blijkt dat de vervuiling niet afkomstig is van landbouw, maar van terreinbeheer. Op groen en

verhardingen worden chemische bestrijdingsmiddelen gebruikt, die vaak rechtstreeks afspoelen in het riool en op die manier in rivieren terecht komen. In 1994 was het zelfs zo erg, dat de inname voor de drinkwatervoorziening van Rotterdam dicht moest, wegens de aanwezigheid van de stof Diuron in de Maas. Die stof bleek afkomstig van het gebruik van bestrijdingsmiddelen op verhardingen.”

Barometer Duurzaam Terreinbeheer

“Sindsdien is er veel gebeurd. Een aantal gemeenten is helemaal gestopt met het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen. Diuron is verboden, er mag nu alleen nog Glyphosaat worden gebruikt. En nu is er de mogelijkheid om terreinen te gaan beheren volgens het bronzen, zilveren of gouden niveau van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Bij de ontwikkeling ervan is samengewerkt met een groot aantal partijen zelfs met Monsanto, één van de grootste producenten van Glyphosaat. We zijn ervan overtuigd dat de Barometer Duurzaam Terreinbeheer zal bijdragen aan schoner oppervlakte- en grondwater.”

Communicatie-instrument en spuitlicentie

“Het Milieukeurcertificaat kan door waterbedrijven worden ingezet als communicatie-instrument richting andere terreinbeheerders. De boodschap is: 'Wij zijn goed bezig, wij beheren onze terreinen volgens het gouden niveau van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer.' Wij zouden het liefst zien dat alle terreinbeheerders gecertificeerd zijn. In de landbouw kun je alleen aan gewasbeschermingsmiddelen komen op vertoon van je spuitlicentie. Die parallel willen we eigenlijk doortrekken naar het terreinbeheer. Terreinbeheerders zouden niet aan chemische bestrijdingsmiddelen moeten kunnen komen, als ze geen certificaat kunnen laten zien.”

Brabant Water: "Goed voorbeeld doet volgen"

Drinkwaterbedrijf Brabant Water heeft als eerste waterbedrijf in Nederland Milieukeur (het gouden niveau van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer) gehaald. Op 14 september 2005 is in Madurodam het Milieukeur-certificaat uitgereikt aan Brabant Water. Rien van Oers, senior beleidsmedewerker Terreinen en Reststoffen bij het Bedrijfsbureau Productie van Brabant Water, geeft een toelichting op de motivatie om Milieukeur te behalen: "Het idee is eigenlijk: goed voorbeeld doet volgen. Wij hopen dat onze certificering er voor zorgt dat terreinbeheerders van grondwaterbeschermingsgebieden zich ook gaan richten op Milieukeur. Het is gemakkelijk om tegen anderen te zeggen dat ze terreinen op een duurzame manier moeten beheren. Maar onze certificering bewijst dat wij het ook zelf doen. Het dient eigenlijk als een soort legitimatie."

Voorbeeldfunctie

Van Oers: "Brabant Water heeft circa veertig waterwingebieden in Brabant, waaraan we grondwater onttrekken voor de productie van drinkwater. Daar omheen liggen grondwaterbeschermingsgebieden waar extra maatregelen nodig zijn om vervuiling van het grondwater tegen te gaan. Deze gebieden zijn meestal in eigendom van derden. We willen graag dat daar terughoudend wordt gewerkt met chemische bestrijdingsmiddelen en meststoffen. Onze certificering kan als voorbeeld dienen voor 'de burens'. We laten zien dat wij het

Het duurzaam terreinbeheer van Brabant Water levert op het terrein van waterwingebied Budel dit beeld op.

op de beste manier doen, namelijk volgens het gouden niveau van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer."

Standaardisatie

"Wij werkten eigenlijk al helemaal in de geest van wat dit certificaat beoogt. We gebruikten al geen chemische bestrijdingsmiddelen en geen meststoffen meer. We hebben dus voor wat betreft het beheer niet veel extra werk moeten verrichten om Milieukeur te behalen. Wel hebben we een en ander gestandaardiseerd. We hebben werk-instructies, procedures en standaardformulieren opgesteld. En we registreren veel meer. Verder stellen we extra eisen aan aannemers waaraan we het onderhoud uitbesteden. Wij verplichten hen bijvoorbeeld om bij klein motorhandgereedschap alkylaatbrandstoffen te gebruiken."

Reglement

"We hopen dat terreinbeheerders van grondwaterbeschermingsgebieden de Milieukeurcriteria ook gaan hanteren. Voor gebieden die zeer kwetsbaar zijn, zijn al convenanten afgesloten met de landbouw en met gemeenten. Daarin staat dat men zeer terughoudend omgaat met bestrijdingsmiddelen. Voordat we ons gingen richten op Milieukeur hadden wij al een beleidsplan terreinbeheer. Daarin stelden we vrijwel gelijke eisen als de eisen voor Milieukeur. Sinds kort hebben we een reglement voor veiligheid, arbo en milieu, waarin alle criteria voor Milieukeur zijn opgenomen."

Publicatie Barometer Duurzaam Terreinbeheer

Per 1 september 2005 is het certificatieschema van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer vastgesteld en gepubliceerd. Het certificatieschema is geldig tot en met 1 september 2006. In het certificatieschema zijn ook de oplossingen voor knelpunten, die vanuit de pilotprojecten zijn aangedragen, verwerkt.

Eigen logo en website Barometer Duurzaam Terreinbeheer

De Barometer Duurzaam Terreinbeheer heeft sinds kort een eigen logo. Ook is er voor de nieuwsbrief en flyer, die speciaal voor de Barometer Duurzaam Terreinbeheer zijn vervaardigd, een huisstijl ontwikkeld. De eerste nieuwsbrief over de Barometer Duurzaam Terreinbeheer is begin augustus 2005 verstuurd.

De nieuwe website, www.duurzaamterreinbeheer.nl, is eind augustus 2005 'live' gegaan. Op de website is onder andere informatie te vinden over de drie niveaus van de Barometer, het aanvragen van de Barometer en de communicatiemogelijkheden met de Barometer. Op de website zijn ook ervaringen van gecertificeerde gemeenten te lezen.

Van de DOB-methode naar de Barometer Duurzaam Terreinbeheer

Het onderzoeksinstituut PRI heeft vanaf 2002 met anderen de DOB-methode (Duurzame OnkruidBestrijding op verhardingen) ontwikkeld. Corné Kempenaar, gewasbeschermingsdeskundige bij PRI, geeft een toelichting op de ontwikkeling van de DOB-methode en op de vertaling van DOB naar het bronzen niveau van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer.

De DOB-methode

“PRI staat voor Plant Research International en is een onderdeel van Wageningen Universiteit en Research Centrum (WUR). Ik stuur daar o.a. enkele projecten gericht op duurzamer gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen aan. De DOB-methode bestaat in de kern uit maatregelen gericht op het inperken van de emissie van deze onkruidbestrijdingsmiddelen, omdat deze middelen potentieel de grootste neveneffecten op mens en milieu kunnen hebben in vergelijking met alternatieve onkruidbestrijdingsmethoden. De alternatieven werken vaak minder goed en zijn duurder dan de inzet van bestrijdingsmiddelen. DOB streeft naar een verantwoorde balans tussen effectiviteit, neveneffecten en kosten voor de terreinbeheerder, waarbij de ecologische normen voor emissie van middelen naar het milieu niet worden overschreden en waterbedrijven geen grote problemen ondervinden bij de zuivering van drinkwater. Daarnaast spelen binnen DOB onkruidpreventie bij aanleg en beheer en professionele organisatie een rol.”

Vertaling naar Barometer Duurzaam Terreinbeheer

“We zijn in 2002 gestart met DOB. Het gaat dus voorname-lijk om maatregelen om afspoeling van chemische bestrijdingsmiddelen naar oppervlaktewater tegen te gaan. In 2004 was de DOB-methode voltooid en toepasbaar tegen redelijke kosten. Tijdens het ontwikkelen en verfijnen van DOB hebben we intensief met gemeenten en uitvoerders samengewerkt. SMK was in die tijd ook al bezig met de ontwikkeling van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. We hebben toen besloten om de krachten te bundelen en om DOB te vertalen naar een certificeerbare methode, namelijk het bronzen niveau van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer.”

Advies aan gemeenten en uitvoerders

“Wij zijn primair een onderzoeksinstituut, maar we vinden het natuurlijk ook belangrijk dat de zaken die we ontwikkelen doorstromen naar de praktijk. We doen daarom ook aan algemene voorlichting, advisering op maat en procesbegeleiding bij de invoering van DOB of Duurzaam Terreinbeheer. Binnen WUR hebben we een team van experts beschikbaar voor vragen van gemeenten en groen-voorzieningsbedrijven over DOB of Duurzaam Terreinbeheer. De experts zijn verdeeld over de verschillende vestigingen van WUR binnen Nederland, wat maakt dat we snel bij iedere gemeente langs kunnen als dat wordt gewenst.”

Duurzamer i.p.v. duurzaam

“Ik wil nog wel een kanttekening maken bij het woord 'duurzaam', dat mijns inziens de laatste jaren vaak misbruikt wordt. 'Streven naar duurzaamheid' is geen einddoel, maar een richting. Het kan altijd beter en het hangt sterk af van de schaal waarop je kijkt. We kunnen beter spreken over 'duurzamer'. Wij realiseren ons dat het voor een project als DOB, waarin we samen met gemeenten en bedrijventerreinen werken, niet mogelijk is om heel grote

stappen te maken, wij richten ons dan ook op realiseerbare stappen. Er is winst te behalen op het vlak van de aanleg van betere verhardingen. Er is ook winst te behalen uit een betere afstemming binnen het totale beheer bij gemeenten, bijvoorbeeld door een koppeling tussen het veeg- en het onkruidbeheer. Certificering volgens de Barometer Duurzaam Terreinbeheer is vooral een middel om het beheer beter en duurzamer te organiseren.”

Het SWEEP-project

“Vanuit het Europese programma EU-LIFE, dat is gericht op duurzame ontwikkelingen, hebben we subsidie ontvangen voor ons SWEEP-project. In dit project worden vijf gemeenten die gebruik maken van de DOB-methode intensief begeleid, de resultaten worden vastgesteld en er worden emissie-metingen verricht. Een zeer belangrijke component van dit project is communicatie, zowel nationaal als internationaal. We hebben een website (www.duurzaamterreinbeheer.nl, waar ook nadere informatie over de DOB-methode te vinden is), verspreiden een nieuwsbrief en geven regelmatig voordrachten. De vijf DOB-SWEEP gemeenten zijn Alblasserdam, Dordrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Leiden en Papendrecht.”

MIA/VAMIL: eenvoudig en effectief

Hoe kun je als overheid stimuleren dat bedrijven investeren in milieuvriendelijke technologie?

Begin negentiger jaren bedacht toenmalig staatssecretaris Vermeend van Financiën daartoe de MIA- en VAMIL-regeling (Milieu-InvesteringsAftrek c.q. Vervroegde Afschrijving Milieu-investeringen). Na vijftien jaar kan de balans worden opgemaakt: het zijn succesvolle instrumenten. Rob Walinga (SenterNovem): "Vooral investeringen in de milieuvriendelijke Groen Label Kassen zijn populair."

Subsidiereregelingen worden vaak gekritiseerd, omdat ze vooral 'geld rondpompen', hoge uitvoeringskosten kennen en niet altijd effectief zijn. Rob Walinga, medewerker van SenterNovem dat de MIA- en VAMIL-regelingen uitvoert: "MIA en VAMIL zijn voorbeelden van regelingen waarover alle betrokkenen zonder uitzondering enthousiast zijn. Ondernemers geven daarvan blijk doordat ze al die jaren met grote investeringen een beroep doen op beide regelingen. En als overheid kun je constateren dat het effectieve regelingen zijn die slechts lage uitvoeringskosten kennen."

Hoe werken MIA en VAMIL? Walinga: "Om te beginnen: VAMIL biedt ondernemers, die investeren in bedrijfsmiddelen die op een speciale lijst staan, de mogelijkheid om die investeringskosten op een willekeurig (voor hen gunstig) moment van af te schrijven van de fiscale winst. Dat levert hen dus een liquiditeits- en rentevoordeel op. De gunstigheid van dat moment heeft dan natuurlijk te maken met de verwachte winst, het belastingtarief waarin de ondernemer dan valt, de rentestand en de afschrijvingstermijn. Dat fiscale voordeel kan dus wisselen. Bij MIA kun je dat voordeel preciezer bepalen, omdat het daar gaat om een extra aftrekpost van 15, 30 of 40 procent van het investeringsbedrag."

Aanscherping

Om welke investeringen het gaat wordt elk jaar vastgesteld. Walinga: "De Milieulijst wordt jaarlijks aangepast aan de stand der techniek. Er staan nu 389 bedrijfsmiddelen op. Verreweg de meest populaire is de Groen Label Kas. Nog steeds, ondanks de aanscherping van de normen waaraan zo'n kas moet voldoen om op die lijst te komen. In 2004 kwamen alleen nog gesloten kassen en de Groen Label Kas met insectengaas in aanmerking voor MIA en VAMIL. Voor de zware stookteelt moesten kassen bovendien voldoen aan aanvullende milieu-eisen. Bovendien mocht nog maar honderd euro per vierkante meter glasoppervlak worden aangemeld -en dat leidde tot een lager gemiddeld gemeld investeringsbedrag. Alles bij elkaar halveerde door die aanscherpingen het gemelde investeringsbedrag in 2004. Maar toch, driekwart van de totale investeringen in 'Milieulijst-middelen' (in 2004:

563 miljoen en 368 miljoen voor MIA c.q. VAMIL) komt voor rekening van de landbouw, en daarbinnen nemen de GLK-kassen nog steeds het grootste afzonderlijke deel voor hun rekening, 250 miljoen."

Het bedrag aan fiscaal voordeel, dat de overheid voor MIA en VAMIL beschikbaar heeft, is overigens niet onbegrensd. Dit jaar bedraagt dat 73 en 28 miljoen. Dreigt overschrijding, dan kan de minister van Financiën de regeling beperken of tijdelijk buiten werking stellen. Dat wordt dan in de Staatscourant gepubliceerd.

Meer informatie over MIA en VAMIL kunt u vinden op de website:
http://www.senternovem.nl/VAMIL_MIA/publicaties/index.asp.

Algemene informatie is ook te vinden op :
www.minvrom.nl/vamil.

Voor fiscale vragen kunt u de Belastingtelefoon bellen: 0800-0543.

Voor specifieke inhoudelijke vragen kunt u terecht bij de Helpdesk: tel. 038-455 34 80.

Kasbouw

College van Deskundigen: balans tussen milieu-eisen en haalbaarheid dankzij maatschappelijk draagvlak

Al van meet af aan verzorgt SMK het proces van het opstellen en up-to-date houden van de criteria voor de toekenning van het predicaat Groen Label Kas. Zoals ook bij andere SMK-programma's (non-food en agro/food) vervult een College van Deskundigen (CvD) daarin een belangrijke rol. Formeel stelt het SMK-bestuur die criteria vast, maar feitelijk zijn het de CvD-leden die de inhoudelijke eisen bepalen. Elk CvD is breed maatschappelijk samengesteld. Hoe kijken Rianne Dobbelsteen en Hein van der Sande, beide CvD-lid voor Groen Label Kas, aan tegen hun rol en tegen de ontwikkelingen bij Groen Label Kas?

Een stevig maatschappelijk draagvlak is een belangrijk aspect bij het vaststellen van de criteria waaraan (ook) de Groen Label Kas (GLK) moet voldoen om in aanmerking te kunnen komen voor de financiële voordelen die de overheid in het vooruitzicht stelt aan tuinders die bereid zijn om meer rekening te houden met de milieu- en energie-aspecten van hun bedrijfsvoering. Die criteria zijn immers geen absolute grootheden; het is zaak goed voeling te houden met wat er technisch mogelijk en financieel haalbaar is. Beide veranderen voortdurend. Wil je dus voldoende aantrekkelijk zijn om tuinders te overtuigen om bij hun investeringen die 'milieu-extra's' in te bouwen, dan mag je eisen stellen, maar moet je tegelijkertijd niet te ver voor de muziek uitlopen. Om die reden hebben de leden van het College van Deskundigen elk een achtergrond waardoor ze één van de bij de tuinderswereld betrokken werelden kunnen vertegenwoordigen.

Tweerichtingsverkeer

Zo is Rianne Dobbelsteen beleidsmedewerkster bij het ministerie van VROM. Zij heeft in het College zitting vanuit de directie Strategie en Bestuur (afdeling Ecologie en Technologie). Voor haar is dat lidmaatschap ook tweerichtingsverkeer: "Ik beoordeel mee, maar van mij moet je bijvoorbeeld geen technische inbreng verwachten, dat kunnen anderen veel beter. Mijn bijdrage is dat ik de zaken beleidsmatig beoordeel. Anderzijds kan ik door mijn lidmaatschap beter voeling houden met wat er in de wereld van de tuinders leeft, wat er mogelijk is en dergelijke.

Zo kan ik als CvD-lid dus bijdragen aan het maatschappelijk draagvlak van de GLK-criteria, maar kan ik er ook beter voor zorgen dat het VROM-beleid een steviger maatschappelijk draagvlak krijgt."

Hein van der Sande is directeur van een installatiebedrijf dat actief is in de tuinderswereld, die hij daardoor van binnenuit goed kent. Als CvD-lid kan hij dus vanuit deskundigheid en een onafhankelijke positie mee-oordelen over de (herziening van) criteria. Hij is enthousiast over de manier waarop het College functioneert: "Je moet natuurlijk heel zorgvuldig een balans zien te vinden tussen de vooruitstrevende milieu-eisen die je wilt stellen en de technische en financiële haalbaarheid ervan. Dat vereist dat je voortdurend goed voeling houdt met de praktijk. En dat gebeurt juist door de manier waarop het College is samengesteld."

Sprong

Zo constateert Van der Sande dat we nu toe zijn aan een nieuwe fase bij de Groen Label Kassen: "De stapsgewijze verbeteringen -steeds dichtere, beter geïsoleerde, meer

licht doorlatende kassen, installatie van rookgascondensatoren en warmte/kracht-koppeling- zijn nu wel zo'n beetje uitontwikkeld. Het gaat nu om echt een nieuwe sprong naar zaken als gesloten kassen, ondergrondse warmte-opslag en warmtepompen. De GLK-eisen worden aangepast op die nieuwe mogelijke ontwikkelingen, maar dan is het natuurlijk wel zaak dat tuinders die sprong ook durven te maken. En dat is afhankelijk van de mate van de zekerheid over de kosten, baten en risico's ervan. Financiële tegemoetkomingen vanuit de overheid kunnen daarbij zeker helpen. Via 'GLK-erkenning' bijvoorbeeld,

en daar komt dan weer de noodzakelijke maatschappelijk voeling om te hoek kijken. Draagvlak. Ik vind dat dat goed loopt. Er is een goed samenspel tussen alle betrokkenen. Men erkent elkaars deskundigheid en slaagt erin om goed samen te werken. OK, soms zou ik wel eens sneller willen, maar ik kan er goed mee leven zoals het gaat."

In goede handen

Hoe ervaren Dobbelsteen en Van der Sande het dat het 'beheer' van de GLK-criteria is onder gebracht bij SMK? Rianne Dobbelsteen: "Dat de hele facilitering van het proces om de GLK-criteria vast te stellen en bij te stellen bij SMK zit, vond ik aanvankelijk wel wat vreemd. Het gaat immers om criteria, die de overheid gebruikt om financiële voordelen toe te kennen. Maar natuurlijk moeten die criteria wel kunnen rekenen op maatschappelijke erkenning -en daarom is het onafhankelijk vaststellen daarvan met gebruikmaking van kennis óók vanuit de sector zelf een verstandige keuze geweest. Facilitering door een onafhankelijke club als SMK past daar prima bij -en ze doen het bovendien uitstekend." Hein van der Sande sluit zich daar volledig bij aan: "GLK zit goed bij SMK. Het is ook handig dat de lijnen naar het beleid kort zijn. Dat maakt het werken een stuk eenvoudiger, praktischer en sneller."

Scandic Sanadome Nijmegen behaalt Europees Ecolabel

Scandic Sanadome Nijmegen, onderdeel van de Hiltonketen, heeft op 1 juli 2005 het Europees Ecolabel behaald. Op dit moment hebben 25 hotels in Europa het Europees Ecolabel verworven, waarvan zes in Nederland. Scandic Sanadome Nijmegen is hiermee één van de voorlopers in de toeristische sector in Nederland. Rekening houden met natuur en milieu door water- en energiebesparing en het reduceren van afval is voor het hotel vanzelfsprekend. Joost den Bieman, directeur van het Scandic Sanadome Nijmegen, is zeer positief over het Europees Ecolabel: 'Scandic en Hilton hebben milieu en maatschappelijk verantwoord ondernemen hoog in het vaandel staan, vandaar dat ons 'Scandic Sanadome milieuteam' er alles aan gedaan heeft om het Europees Ecolabel te bemachtigen.'

Het Milieuteam

Ronny Bouckaert, assistent hoofd van de technische dienst, is lid van het milieuteam: "Het milieuteam bestaat uit vijf personen. Van de afdelingen Food & Beverages, Front Office en Thermen Health Beauty één persoon per afdeling en van de Technische Dienst twee personen (onze administratief medewerker en ikzelf). Het milieuteam bestaat al een aantal jaar, maar het is best moeilijk om onderwerpen te verzinnen die je als team kunt aanpakken. Toen we de informatiebrief van Europees Ecolabel kregen, heb ik die eerst een tijdje laten liggen, omdat ik dacht dat het allemaal heel ingewikkeld was. Op een rustig moment heb ik de brief doorgelezen en ik ontdekte dat we eigenlijk al aan een heleboel criteria voldoen. Dus hebben we besloten om de uitdaging aan te gaan en om het Europees Ecolabel te proberen te behalen."

Het 'bewijsmateriaal'

Bouckaert: "De beslissing om ons te gaan richten op het Europees Ecolabel viel vlak voor Kerst 2004. Ons doel was om het te behalen voor de halfjaarpresentatie van 1 juli 2005. Dat is gelukt. Het verzamelen van het bewijsmateriaal is ons wel tegengevallen, dat was een enorme klus. Hoe bewijs je bijvoorbeeld dat de isolatiewaarde van ons glas voldoende is? We hebben onze leveranciers continue bestookt met vragen. Ook zijn we heel creatief geweest in het vinden van manieren om aan te tonen dat we aan de criteria voldoen. We hebben bijvoorbeeld veel met foto's gewerkt. Vooral de laatste weken was het hard werken. We moesten SMK natuurlijk ook genoeg tijd geven om alles te kunnen beoordelen en toetsen. Maar goed, het is gelukt en we zijn er erg trots op."

Besparing op energie

De belangrijkste maatregel die heeft geleid tot het behalen van het Europees Ecolabel is het monitoren van het verbruik van gas, water, elektra en afval. Scandic Sanadome Nijmegen bespaart veel op het verbruik van elektriciteit en gas door ondermeer het gebruik van energiezuinige lampen. Ook heeft het hotel een eigen Warmte Kracht Koppeling (WKK), waardoor ze zelf duurzame energie opwekken.

Minder afval

Het doel is om zo weinig mogelijk afval te produceren en zoveel mogelijk te hergebruiken. Leveranciers van het hotel moeten bijvoorbeeld tekenen voor groot- en/of retourverbruik. Om het Europees Ecolabel te behalen is het hotel overgegaan naar een andere afvalverwerker, omdat de vorige afvalverwerker niet kon garanderen dat het GFT wordt gecomposteerd. Op alle hotelkamers zijn afvalcontainers met gescheiden bakjes aanwezig. Bovendien ligt er op iedere kamer milieu-informatie voor de gasten.

Toekomst

Scandic Sanadome Nijmegen is het eerste Scandic hotel met het Europees Ecolabel. Joost den Bieman: 'Het Europees Ecolabel is een belangrijke erkenning ten aanzien van onze maatschappelijk verantwoord ondernemende bedrijfsvoering. Het is een hele goede aanzet, maar we gaan dit natuurlijk in de toekomst verder ontwikkelen. Onlangs heeft een onafhankelijk ingenieursbureau een 'Energy Scan' gedaan en wij gaan met het advies aan de slag om nog meer winst te halen uit bijvoorbeeld water- en energiebesparingen.'

Uitreiking Europees Ecolabelcertificaat aan milieuteam van Scandic Sanadome Nijmegen

Hennes & Mauritz behaalt Europees Ecolabel op babykleding

Hennes & Mauritz (H&M), de bekende modeketen, richt zich bij textielproductie al een aantal jaar op verbeteringen op het gebied van milieu. Eén van de doelstellingen was om in 2005 voor een aantal producten het Europees Ecolabel te behalen. Daar zijn ze in geslaagd. Vanaf begin augustus 2005 liggen er babykleden met het Europees Ecolabel in de H&M-winkels. Het gaat tot nu toe om katoenen babyondergoed (rompertjes, mutsjes en broekjes) in de kleuren wit en beige.

Waarom het Europees Ecolabel?

Bij H&M spelen milieucriteria een steeds belangrijker rol in het bedrijfsproces. De focus ligt voornamelijk op de productie. H&M probeert bijvoorbeeld het gebruik van chemicaliën die schadelijk zijn voor het milieu en de gezondheid zo veel mogelijk te beperken of zelfs af te schaffen. Het gaat om chemicaliën die in het algemeen veel bij textielproductie worden gebruikt. Het Europees Ecolabel, ook wel 'de Bloem' genoemd, was een logische keuze voor H&M, omdat de Bloem aansluit bij de milieustrategie van het bedrijf. Het Europees Ecolabel voorziet in criteria en draagt bij aan productie en communicatie

waar milieu- en gezondheidsaspecten een belangrijkere rol spelen.

Wat betekent het Europees Ecolabel?

Het Europees Ecolabel stelt strenge milieu- en gezondheidseisen aan het verbouwen van katoen en aan de productie van textiel. Kleding met het Europees Ecolabel geeft verschillende garanties. Zo wordt bij de katoenteelt gelet op pesticiden die schade toebrengen aan milieu en gezondheid. Wasmiddelen en wasverzachters, die worden gebruikt bij het verven of bleken, zijn biologisch afbreekbaar. Bovendien wordt al het afvalwater gereinigd. Dit is namelijk niet altijd wettelijk vereist in de productielanden van kleding.

Goede kwaliteit

Uiteraard moet ook de kwaliteit van kleding met het Europees Ecolabel in orde zijn. Daarom wordt vereist dat de kleding hierop wordt getest. Er wordt bijvoorbeeld onderzocht of de kleren niet krimpen of verkleuren na meerdere keren wassen.

'Webbased tool' textiel

SMK heeft ondervonden dat potentiële aanvragers in de textielsector het lastig vinden om de Europees Ecolabel-criteria voor textiel te doorgronden. Daarom heeft SMK samen met BECO een 'webbased tool' ontwikkeld. Hiermee kunnen textielbedrijven in 30 minuten vaststellen of het Europees Ecolabel binnen hun bereik ligt en welke acties hiervoor nodig zijn.

De Europees Ecolabelcriteria voor textiel zijn ingewikkeld omdat voor negen verschillende textielsoorten, zoals natuurlijke materialen (wol en katoen) en synthetische materialen (nylon en polyester), criteria zijn opgesteld. Bovendien kunnen textielproducten verschillende behandelingen ondergaan die het milieu mogelijk belasten. De criteria zijn onderverdeeld in drie soorten criteria: criteria aan de vezels, criteria aan de behandlungsprocessen (bijvoorbeeld verven en wassen) en criteria aan de kwaliteit. Met de 'webbased tool' hoopt SMK een instrument te bieden dat het aanvragen van het Europees Ecolabel voor textiel gemakkelijker maakt. De 'webbased tool' is binnenkort te vinden op: www.europeesecolabel.nl.

Toekenning Europees Ecolabel aan campings

Sinds voorjaar 2005 kunnen ook campings het Europees Ecolabel verwerven. In Denemarken is de afgelopen maanden aan vier campings het Europees Ecolabel uitgereikt. Half september 2005 is tijdens een speciale uitreikingsbijeenkomst aan drie Duitse en twee Oostenrijkse campings het Europees Ecolabel verleend. De Duitse campings maken deel uit van de 'ECO-camping'-organisatie, een Duitse organisatie die duurzaam kamperen promoot. Ook in Italië en Griekenland hebben campings het Europees Ecolabel aangevraagd.

De Europees Ecolabelcriteria voor campings stellen eisen aan hernieuwbare energie, duurzaam watergebruik, vermindering van afval en actieve informatieverstrekking aan gasten. De criteria zijn bijna gelijk aan de Europees Ecolabelcriteria voor toeristische accommodaties.

Nederlandse Europees Ecolabel website

SMK heeft in 2004 een speciale Nederlandstalige website over het Europees Ecolabel gelanceerd. De website is onder de naam www.metdebloemkiesjevoorgroen.nl of www.europeeseocolabel.nl te bezoeken. De site is zowel bestemd voor het Nederlandse bedrijfsleven als voor de consument. Alle informatie over de producten en diensten die het Europees Ecolabel hebben verworven en waar

deze verkrijgbaar zijn, is erop te vinden. Ook wordt uitgebreid ingegaan op de criteria van het Europees Ecolabel en hoe het keurmerk kan worden aangevraagd.

20

Nieuwe collega

SMK heeft er een nieuwe aanwinst bij. Willem de Neve zal SMK als assistent-projectleider ondersteunen bij het certificeren van het Europees Ecolabel en bij de marketing van zowel het Europese- als Nederlandse milieukeurmerk. Willem heeft ruime ervaring met de Milieubarometer in de recreatiesector. Met zijn chemische opleiding heeft hij een gedegen achtergrond om ook de Europees Ecolabelcriteria voor smeermiddelen en textiel te doorgronden.

Willem de Neve

Ontwikkelingen Europees Ecolabel

Op de website www.europa.eu.int/ecolabel kunt u alle achtergrondinformatie vinden over criteria-ontwikkeling en herzieningen van het Europees Ecolabel.

Bodemverbeteraars en groeimedia

De herziening van de Europees Ecolabelcriteria voor bodemverbeteraars en groeimedia wordt voorbereid. SMK begeleidt dit traject. Eén van de discussiepunten is het wel of niet toestaan van slib van rioolwaterzuiveringsinstallaties of zuiveringsinstallaties van bepaalde industrieën. Een ander punt is of het mogelijk zou moeten zijn om veen toe te passen in groeimedia. Een voorstel voor herziening van de criteria wordt voorbereid en wordt najaar 2005 besproken met 'stakeholders'.

Drukwerk

De Zweedse Competent Body werkt samen met de Europese Commissie aan een volgende versie van de conceptcriteria voor drukwerk. SMK heeft onder andere van de Stichting Interne Milieuzorg (SIMZ) voor de grafimedia constructieve opmerkingen ontvangen op de conceptcriteria. De stemming over deze nieuwe criteria zal waarschijnlijk in december 2005 plaatsvinden.

Smeermiddelen

Het eerste Europees Ecolabelcertificaat voor smeermiddelen is uitgereikt aan Bional Biosafe uit Finland. Dit bedrijf heeft al jaren het Scandinavische milieukeurmerk 'Nordic Swan' voor smeermiddelen en was nauw betrokken bij de ontwikkeling van de Europees Ecolabelcriteria.

De 'User Manual' voor smeermiddelen is gepubliceerd. Hierin wordt stapsgewijs aangegeven wat een smeermiddelproducent moet doen om het Europees Ecolabel voor smeermiddelen aan te vragen. U kunt de 'User Manual' vinden op www.europa.eu.int/ecolabel, onder de productgroep 'lubricants'.

Textiel

De Europese Commissie heeft de Europees Ecolabelcriteria voor textiel laten vertalen in het Chinees, omdat veel textielproductie in China plaatsvindt. China heeft een eigen milieukeurmerk, dat in het 'Global Ecolabelling Netwerk' samenwerkt met het Europees Ecolabel.

Warmtepompen

De eerste bijeenkomst voor de ontwikkeling van criteria voor warmtepompen zal op 14 september 2005 plaatsvinden in Brussel. SMK heeft hiervoor contact gezocht met de Nederlandse Vereniging van Ondergrondse Energieslagsystemen (NVOE).

Zeep en shampoo

In de zomermaanden van 2005 heeft de Noorse Competent Body gewerkt aan een herziene versie van de conceptcriteria voor zeep en shampoo. In de EUEB-vergadering van 27 september 2005 zijn deze conceptcriteria besproken. Naar verwachting zal in december 2005 over deze productgroep worden gestemd.

Op www.eco-label.com vindt u een overzicht met alle bedrijven en producten die het Europees Ecolabel voeren in heel Europa.